

Stora utskottets betänkande
N:o 8/-27 med anledning av Republikens Presidents
skrivelse till Ålands landsting rörande ett från
1926 års Riksdag vilande lagförslag om utövande
av lösningsrätt vid försäljning av fastighet i
landskapet Åland samt Riksdagens svar å Regering-
ens proposition med ifrågavarande lagförslag.

N:o 8/-27.

Sedan Landstinget i och för utlåtande remitterat ovannämnda skrivelse
och lagförslag till Lagutskottet samt Utskottet häröver avgivit sitt be-
tänkande N:o 3/-27 av den 18 innevarande november, har ärendet hänskjut-
its till Stora utskottets lagenliga behandling.

Stora utskottets flertal har härvid likväl icke kunnat omfatta Lagut-
skottets förslag i denna för landskapets väl betydelsefulla och i dess
rättsliga ställning djupt ingripande fråga; och får Utskottet till stöd
för majoritetens uppfattning, som blivit Utskottets beslut, värdsamt fram-
hålla följande:

Folkens Förbunds Råd hade den 27 juni 1921 fastställt nya garantier
för Ålands folk, i anledning varav och för att uppfylla de av Finlands
delegerade iklädda förpliktelser 1921 års riksdag därpå antagit den så
kallade garantilagen av den 11 augusti 1922. Emellertid erhöi § 5 i näm-
da lag sådan ordalydelse, att, ehuru den överensstämde med texten uti För-
bundsrådets ovananförda beslut, densamma i själva verket icke medförde
den av Rådet åsyftade garantin för tryggheten av landskapets befolkning
vid dess jordbesittning. Ifrågavarande formulering av paragrafen, varmed
av Förbundsrådet avsetts att bevara jorden i landskapets invånares händer,
har helt och hållet omintetgjort Förbundsrådets ännämnda önskningsmål,
vilket tydligt nog framgår därav, att rätt till förvärfvande av fastighet
inom landskapet enligt ordalydelsen tillkommer envar, som i landskapet
har "laga bo och hemvist", sålunda ävenoberoende därav, om hans bosätt-
ning inom dess gränser möjligen förskriver sig från endast någon dag ti-
digare; ja det erfordras icke ens, att han skall vara i någon av landska-
pets kommun ^{-er/} mantalsskriven.

Man måste på grund av det ovan framhållna hålla för självklart, att
Förbundsrådet med ifrågavarande formulering av garantibestämmelsen avse-
något annat, än vad däri ordagrant kommit till uttryck, så mycket hell-
som man ju måste antaga, att Rådet icke kunde tänkas hava fattat beslut

om upptagande i självstyrelselagen av garantier, vilkas värde för Åland folk var imaginärt. Fastmer är det tydligt, att Förbundsrådet med sitt uttryck "domicile légal" haft i ögonsikte den i garantibeslutet ingående bestämmelsen om fem års föregående bosättning inom landskapet såsom villkor för rätt att deltaga i val till landstinget och för rösträtt i kommunens angelägenheter och således avsett, att endast en under anförda tidrymd utsträckt bosättning inom någon av landskapets kommuner skulle berättiga till fastighetsförvärv på Åland.

De förändringar, om vilka Landstinget i sin till Riksdagen ingivna motion av den 16 april 1924 om ändring av §§ 3 och 5 i garantilagen hemställt, äro sålunda föranledda av den obestämthet, som vidlåder begreppet "laga bo och hemvist"; i ty att dess fastställande med ledning av mantalsskrivningen med skäl/^{kan} befaras lämna möjlighet att kringgå den med omförmälda Genève-beslut åsyftade och ovanframhållna garantin. Härtill kommer, att det förbleve beroende av republikens lagstiftning allena att bestämma innehållet i sagda begrepp, men ur synpunkten av rikets intresse borde ett godkännande av Landstingets motion icke hava kunnat giva anledning till betänkligheter.

Det förefaller majoriteten inom Utskottet, som om ett godkännande av Landstinget av muförevarande lagförslag icke skulle innebära annat än att lämna republiken tillfälle att hålla en utväg öppen för ett godtyckligt kringgående av de i lagförslaget till Ålands trygghet givna bestämmelserna. Vid sådant förhållande och i medvetandet om den utomordentligt stora betydelse för landskapets inbyggare och hela Ålands framtid frågan om lösningsrätten innebär, och då den rättsposition Landstinget härutinnan tidigare intagit genom att vid antagandet av garantilagen uttyckligen anmäla sin reservation angående redigeringen av uttrycket "domicile légal", skulle förloras, om lagförslaget av Landstinget antoges, och möjligheten att vända sig till Folkens Förbundsrad bleve försvårad, kan Utskottets flertal, med beaktande jämväl av den omständigheten att Åländsk uppfattning även om fem års oavbruten föregående bosättning för fastighetsförvärv inom landskapet allaredan i tvänne av Presidenten stästa landskapslagar vunnit lagens hälgd, nämligen i § 4 av lagen om landstingsordning samt i § 6 av vallagen för landskapet, icke godkänna Lagutskottets i ärendet gjorda förslag.

En minoritet inom Stora utskottet har ansett Lagutskottets betänkan

böra läggas till grund för Landstingets beslut samt har härvid i huvudsak anslutit sig till de motiv Lagutskottet uti sitt ovanangivna betänkande framfört, med framhållande jämväl av den omständigheten, att en hänvändelse till Förbundsrådet först då med fullt fog kunde göras, när ett under domstols prövning hänskjutet lösningsärende avgjorts i en för åländsk uppfattning av uttrycket "laga bo och hemvist" avvikande riktning.

På grund av vad här ovan framhållits får Stora utskottet värdsamt föreslå

att Landstinget icke måtte antaga nuförevarande förslag till lag om utövande av lösningsrätt vid försäljning av fastighet i landskapet Åland.

Mariehamn, den 29 november 1927.

På Stora utskottets vägnar:

Herman Mattman

Walter Gollom